

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 161/2024 vp)

Sivistysvaliokunta 8.11.2024

OKM, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen
osasto

Toiminnanohjauksen kokeilu

- Kokeilun tarkoituksena on selvittää, miten ammatillisen koulutuksen järjestämisluvien laajentamisella ja neuvottelumenettelyyn perustuvalla toiminnanohjauksella voidaan vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja saavutettavuutta.
- Kokeilun tavoitteena on lisätä vuoropuhelua hallinnon ja koulutuksen järjestäjien välillä ja luoda yhteinen tilannekuva ja yhteiset tavoitteet.
- Esityksessä ehdotetaan toteutettavan 1 tammikuuta 2026 alkava ja 31 joulukuuta 2033 loppuva kokeilu ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksesta. Kokeiluun valittaisiin enintään 40 koulutuksen järjestäjää. Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien järjestämisluvut korvattaisiin kokeilun ajaksi kokeiluluvilla.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö pitäisi neljän vuoden välein koulutuksen järjestäjien kanssa neuvottelut koulutuksen vaikuttavuutta ja laatua koskevista tavoitteista. Tavoitteet kirjattaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjän väliseen sopimukseen, ja tavoitteiden toteutumista seurattaisiin kokeilun aikana. Neuvotteluissa pyritäisiin yhteensovittamaan kansallisia ja paikallisia tavoitteita. Koulutuksen järjestäjät arvioisivat alueen tarpeita yhdessä keskeisten muiden aluetoimijoiden kanssa ja tekisivät esityksen strategisista tavoitteista. Opetus- ja kulttuuriministeriö toisi keskusteluun kansallisia tavoitteita.
- Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien olisi muodostettava sellainen kokonaisuus, jonka perusteella olisi mahdollista arvioida sekä kansallisen että alueellisen laadun ja vaikuttavuuden kehittymistä.

Toiminnanohjauksen kokeilu

- Opetus- ja kulttuuriministeriön olisi huolehdittava kokeiluun osallistuvia koulutuksen järjestäjiä valitessa, että kokonaisuus olisi alueellisesti kattava, monipuolinen tutkintotarjonnaltaan ja valtakunnallisesti riittävä opiskelijavuosimäärältään. Kokeilussa tulisi olla osallistujia molemmilla kansalliskielillä ja kokeiluun osallistuisi sekä julkisoikeudellisia että yksityisoikeudellisia koulutuksen järjestäjiä. Kokeiluun osallistuvalla tulisi lisäksi oltava taloudelliset edellytykset tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseksi.
- Kokeiluluvan saaneella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä olisi pääsääntöisesti oikeus järjestää kaikkia ammatillisesta koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja. Tietyt tutkinnot jätettäisiin asetuksella vapaan järjestämisoikeuden ulkopuolelle. Lisäksi koulutusta voisi järjestää tarvittaessa myös työvoimakoulutuksena ja englanninkielellä.
- Kansallisella koulutuksen arviointikeskus Karvi pisteyttäisi kokeiluun hakeneet koulutuksen järjestäjät kokeilulaissa säädettävillä perusteilla. Lisäksi Karvi olisi mukana kokeilun seurannassa ja arvioinnissa.
- Muut koulutuksen järjestäjät toimisivat kokeilun ajan voimassa olevien järjestämislupiensä puitteista. Näiden järjestäjien kanssa järjestetään alueellisia ja/tai alakohtaisia keskusteluja koulutuksen kehittämisestä ja suuntaamisesta.

Rahoitusjärjestelmän uudistus

- Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää uudistettaisiin siten, että jatkossa valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen koulutuksen määräraha koostuisi toteumiin perustuvasta laskennallisesta perusrahoituksesta sekä harkinnanvaraisesta rahoituksesta.
- Toteumiin perustuvan laskennallisen perusrahoituksen rahoitusosuudet muodostuisivat toteutuneista opiskelijavuosista, joiden osuus olisi 50 % (nykyisin 70 %), suoritetuista tutkinnon osista ja tutkinnoista, joiden osuus olisi 30 % (nykyisin 20 %), valmistuneiden työllistymisestä ja jatko-opiskelusta, joiden osuus olisi 18 % (nykyisin 7 %), sekä opiskelijapalautteesta ja työelämäpalautteesta, joiden osuus olisi yhteensä 2 % (nykyisin yht. 3 %).
- Harkinnanvaraisella rahoituksella rahoitettaisiin jatkossa eduskunnan päättämät kohdennukset ja lisäykset, strategisen kehittämisen rahoitus (kokeilun neuvotteluissa sovittavat tavoitteet, koulutuksen järjestäjien fuusiot jne.), koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset (esim. erityisen kalliit koulutukset) sekä edellisen varainhoitovuoden korjaukset ja oikaisut. Harkinnanvarainen rahoitus olisi osa yleiskatteellista valtionosuusrahoitusta.
- Kolmen vuoden siirtymäaika, jolloin koulutuksen järjestäjän rahoituksen alenemiselle asetettaisiin alaraja sekä rahoituksen kasvamiselle yläraja.

Rahoitusjärjestelmän uudistus

- Rahoitusmallia yksinkertaistettaisiin ja ohjausvaikutusta parannettaisiin karsimalla merkittävästi painotus- ja korotustekijöitä ja niiden kertoimia, sekä keskittämällä jäljelle jäävät kustannusvaikutuksia tasaavat painotus- ja korotustekijät opiskelijavuosirahoitukseen.
- Toteutuneita opiskelijavuosia painotettaisiin jatkossa tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (TELMA) järjestämisellä. Lisäksi niitä painotettaisiin tutkintotyyppikertoimella ja opiskelijan lähtötasolla, jota varten luotaisiin oma painotuskertoimensa.
- Toteutuneita opiskelijavuosia lisäksi korotettaisiin vaativan erityisen tuen ja majoituksen järjestämisen perusteella.
- Koko tutkinnoista saisi kaikista tutkinnon osien osaamispisteiden saatavan rahoituksen päälle rahoitusta vain ilman aikaisempaa perusasteen jälkeistä tutkintoa olevista. Yo-tutkinnot rinnastetaan ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa oleviin.
- Työllistymisen ja jatko-opiskelun perusteella rahoitusta saisi vain ennen koulutusta ei-työllisinä olleista. Nykyisin myös ennestään työllisinä olleista saa rahoitusta puolet ei-työllisinä olleisiin nähden.

Muut ehdotettavat muutokset

- Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista **muuta ammatillista koulutusta**, joka on sellaista ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen, sekä **henkilöstökoulutusta** koskevat lain kohdat kumottaisiin. Kyseiset koulutukset ovat ammatillisen koulutuksen kokonaisuuden kannalta hyvin marginaalisia ja lisäksi ne ovat ongelmallisia kilpailuneutraliteetin näkökulmasta.
- Muun ammatillisen koulutuksen järjestämiselle tulisi kolmen vuoden siirtymäaika, jolloin siitä voi kerätä myös kohtuullisia opiskelijamaksuja.

Muutokset oppimisen tukeen

- Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijalla olisi **oikeus oppimisen tukeen** osana tutkintokoulutusta. Oppimisen tuki olisi opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta, mitä opiskelija tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi.
- Oppimisen tuesta säädettäessä kumottaisiin säännös oppimisvalmiuksia tukevista opinnoista. Oppimisen tuki toteutettaisiin matalan kynnyksen tukiopetuksena, tukena ja ohjauksena ja sitä tulisi olla opiskelijoille saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistäisi opiskelijoiden osaamista, osaamisen osoittamista näytöissä, valmistumista, työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia.
- Lisäksi säädettäisiin **oikeudesta erityiseen tukeen**. Opiskelijalla olisi oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, sairauden tai vamman vuoksi säännöllistä ja pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä oppimisen tuki olisi riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta.
- Erityinen tuki olisi erityisopettajan antamaan erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki olisi erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.